

Kranencongres 2015 Antwerpen en Rotterdam, verslag.

Nadat we in februari 2015 een Stichting waren geworden groeide alras het idee om een kranencongres te houden, een soort Nationale Kranendag. Tijdens onze vergadering in Helmond, samen met Geert de Weger als vertegenwoordiger van de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN) werd daar uitvoerig over gesproken. Eén van de deelnemers tijdens die vergadering was Jef Vrelust conservator van het MAS (Museum Aan de Stroom) in Antwerpen omdat hij een beoogt spreker zou zijn. Hij kwam echter met het voorstel om niet alleen in Nederland, maar ook in België, dus Antwerpen een kranendag te houden, en zo startte de organisatie van de twee kranendagen. In Nederland zou dit in het Maritiem Museum Rotterdam (MMR) zijn waarbij een principe overeenkomst met Rein Schuddeboom werd vastgelegd. Het vervolg van de organisatie werd verder aan Robert Anraad, hoofd collecties van het MMR, opgedragen.

En zo werd er een samenwerkingsverband beklonken van FIEN, MAS, MMR en NedSEK.

Aanvankelijk zouden de twee dagen direct aansluitend gehouden worden, maar vanuit Antwerpen kwam omwille van organisatorische redenen de wens om het 2 weken eerder te doen en kwamen de datums op 13 november in Antwerpen en 27 november in Rotterdam en dat was maar goed ook. De organisatie van de dag in Antwerpen zou hoofdzakelijk door het MAS geschieden waarbij FIEN en NedSEK de aankondiging en uitnodigingen in Nederland zouden verspreiden en ook aandeel hebben in de presentaties en discussies.

In Antwerpen zou het een colloquium worden met een meer Internationaal karakter: *“Historic harbour cranes: living monumental heritage”*, met als ondertitel: *“Restauration and re-use of a living monumental heritage”*.

Antwerpen; 13 november 2015. Het MAS.

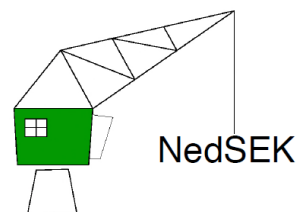
Marieke van Bommel, directrice van het MAS opende de dag en Jef Vrelust introduceerde de items en de deelnemers.

Voor de middagpauze waren er 6 onderwerpen:

1. Marc Pinte, landschap architect en stedenbouwkundige, beschreef de havenkranen in Gent als iconische landmarks vanuit een Europees perspectief. Hij toonde ook talloze voorbeelden van behouden kranen over de hele wereld en hun functie als beeldpalend element in oude havengebieden die een nieuwe functie hebben gekregen.
2. Jean-Louis Kerouanton, vice-president van de Universiteit van Nantes (F), assistent professor in de historie der techniek (Centre François Viète). Hij besprak de havenkranen in Frankrijk, en 25 jaar ervaring en behoud, Nantes en de nationale context. De grote portaalkranen in Nantes hebben bijgedragen aan een nieuw beeld van een vervallen industriewijk
3. Jur Kingma, voorzitter van NedSEK, verhaalde over het erfgoed van de kranen in Nederland en in Europa. Hij vertelde over de speciale rol van drijvende kranen in Nederland die bijgedragen aan de vorming van nieuw land in Nederland. De rol van NedSEK kwam voor het voetlicht en er werd een voorstel gedaan voor een internationaal netwerk van instanties die zich bezig houden met het erfgoed van kranen.
4. Thomas Stroobants en Barbara van der Wee, architecten uit Brussel, omschreven de restauratie van de kraan afkomstig van de voormalige scheepswerf “Boel”, Temse (B). (Een Hensen Torenkraan)

Zij vertelden over de diverse fasen en keuzemomenten bij het plaatsen en restaureren van kraan M22 van de voormalige scheepswerf Boel in Temse Frank Melcherts van MIT groep uit Breda besprak de renovatie van de Torenkraan van de voormalige scheepswerf De Schelde in Vlissingen.

Hij vertelde over de algehele renovatie en vernieuwing van de complete elektrische installatie zodat de kraan weer geheel bedrijfsvaardig is en mag doen waarvoor hij oorspronkelijk

was ontworpen. Een moeilijke keuze is het verwijderen van de oorspronkelijke elektrische gelijkstroominstallatie inclusief de motoren, van buiten weliswaar niet zichtbaar maar het doet toch afbreuk aan de authenticiteit.

5. Andy King, senior curator, industriële & maritieme historie en werkende objecten, Bristol Museum, tentoonstellingen & archieven.

Andy is een enthousiast verteller over kranen en de andere activiteiten van het museum in Bristol. Hij vertelde ondermeer over de restauratie van de diverse kranen en het werken ermee. Dat werken is niet zozeer het overslaan van goederen, maar demonstraties tijdens evenementen inclusief lichtshows en dansende kranen. Andy was nog verbaasd dat er zoveel mensen buiten Engeland geïnteresseerd waren in oude kranen.

De lunch gebruikten we aan boord van een rondvaartboot die ons langs de diverse Schelde kaden voerde en waarbij het ook goed mogelijk was om onderling contacten uit te wisselen. En er waren talloze moderne havenkranen te zien.

Na de lunch waren er paneldiscussies georganiseerd in delen:

1. Technische en andere problemen welke opgelost dienen te worden om oude kranen weer operationeel te krijgen.

Presentator: Martine van Lier, de Erfgoedwerf uit Rotterdam, met de leden van het panel:

- Andy King,
- Frank Melcherts en
- Thomas Stroobants.

De panelleden hielden stuk voor stuk een kleine introductie van hun eigen bezigheden en beantwoordden diverse vragen vanuit de zaal waarbij steeds weer de vraag rees: "*hoever kun je gaan met aanpassingen om het nog erfgoed te kunnen blijven noemen*".

2. Historische kranen; hergebruik en verplaatsen.

Presentator: Pieter Neirinckx, MIAT Gent, met de leden van het panel:

- Marc Pinte,
- Philippe Teugels (AG Vespa, Antwerpen) en
- Kathleen Moermans (Vlaanders Onroerend Erfgoed Agentschap)

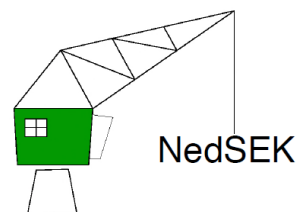
Ook deze panelleden deden eerst een eigen presentatie en zij beantwoordden vragen uit de zaal met betrekking tot het hergebruik van de kranen in Gent en de hergroepering. Verbaazingwekkend hoe steden als Antwerpen en Gent zich inzetten voor haar kranenerfgoed.

3. Conserveren en onderhoud: selecteren en aannemen en trainen van vrijwilligers als kraandrijver: sociale werkverschaffing en het werken met vrijwilligers.

Presentator: Paul van Schoors (MAS) en leden van het panel:

- Eddy de Saedeleer (penningmeester van het Molenforum Vlaanderen npa, Oost Vlaamse molens npa, The International Mills Society, vrije-tijds molenaar bij Crosscoultermolen Erpe-Mera)
- Martin Ferkel (kraanmachinist)
- Chris Bryssinckx (Werkvormm. Vereniging voor training en werkervaring)
- Gerard Jacobs (secretaris NedSEK)

Na een kleine presentatie van ieder panellid beantwoordden zij vragen uit het publiek omtrent de ervaring met het werken met vrijwilligers en de benodigde training en certificatie naar de wet, regelgeving en normen. De voordracht van Eddy de Saedeleer van TIMS was interessant ter lering. De voormalige hoofdingenieur van het havenbedrijf van Antwerpen deed een oproep om ook vooral ook het sociale aspect mee te nemen, het gaat altijd om mensen en "Story-telling" is belangrijk.

Na afloop was er nog de gebruikelijke borrel en kon er nog aan het net gewerkt worden in de bar van het MAS.

Jur Kingma concludeerde: *“Ik heb een goed gevoel over de bijeenkomst. Het was prima georganiseerd en er waren echt betrokken deelnemers”*. Verder had hij met Andy King afgesproken om te zien of er volgend jaar in Bristol een vervolg kan zijn, en die gaat het opnemen met zijn superieuren. Jean-Louis Kerouanton uit Nantes heeft belangstelling voor een dictionaire over kranenerfgoed termen. Een voorbeeld hiervoor is TIMS met de glossary of windmills gemaakt door een Engelse apotheker Tony Yoward, maar die is nu bijna 90, wellicht dat Leo van der Drift ons behulpzaam kan zijn. Daarnaast zal Jur het plan ook voorleggen aan de AIA.

Ook voor de internationale database was belangstelling, over een internationaal aanpak moet nog gesproken worden.

Als NedSEK hebben we een prachtige vlag, deze heeft een aantal maanden aan de kranen in Groningen gewapperd en was nu door Jur Kingma meegenomen om in Antwerpen bij het MAS gehesen te kunnen worden aan de oude Stuckenholzkraan net buiten de deur van het museum, jammer genoeg bleef de vlag op het bureau liggen.

Het bestuur van NedSEK heeft daarna op 18 november nog overlegd om de dag in Antwerpen te evalueren en zo voordeel te doen voor de dag in Rotterdam.

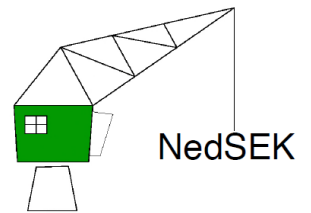
Rotterdam, 27 november 2015, Maritiem Museum Rotterdam.

Onze eerste “Nationale” Kranendag. Het Havenmuseum is tegenwoordig weer samen met het Maritiem museum en men is druk bezig om daar vorm aan te geven. Voor ons was het heel fijn dat het museum naast hand-en-span-diensten ook de zaalhuur voor zijn rekening nam, alleen de lunch en de drankjes moesten uit de entreegelden bekostigd worden. Helaas zag alleen Robert Anraad van het MMR kans om zelf ook een lezing te houden en moesten we alle zeilen bijzetten om de lijst met sprekers compleet te krijgen. De opzet was om de geschiedenis van de kraanbouw enigszins weer te geven, van door spier aangedreven kranen tot de ultra-moderne computer gestuurde containerlosbruggen en ter elfder ure slaagden we er in om voor het laatste item ook een goede spreker te vinden.

De naam van de studiedag: “Haal op die hijs” (waarschijnlijk geleend van het boek “Haal op die Heil!” over heiwerken)

Jur Kingma hield als voorzitter van NedSEK het openingswoord en liet het aan Giel van Hooff als dagvoorzitter over om de dag verder in goede orde te laten verlopen. Voor Giel de sprekers aankondigde hield hij een korte inleiding over de kraan als onderdeel van de techniek geschiedenis. Als eerste spreker was Robert Anraad, hoofd collecties van het MMR, die vertelde over het behoud van kranen als operationeel erfgoed in een museaal perspectief.

De volgende spreker was Dick Anthierens, oud-departementshoofd Hogeschool Atresis (eertijds Hogeschool Antwerpen), over hijswerktuigen op spierkracht. Dick is een begenadigd spreker die enthousiast verhaal deed over zijn grote passie. Hij bezit duizenden afbeeldingen van allerlei hijstuig van de prehistorie tot de industriële revolutie toen de machine het werk van de spieren overnam. Daarna was het de beurt aan Jef Vrelust, conservator Maritieme Collecties MAS, die de hijswerktuigen op waterkracht behandelde. Het MAS bezit nog drie door waterdruk aangedreven kranen, die allen in revisie zijn, naast het exemplaar in het MMR, zijn dat de enige ter wereld die er nog over zijn van de vele honderden die onder licentie van Sir William Armstrong gefabriceerd zijn. Volgens Jef is het bedoeling dat de kranen in Antwerpen weer operationeel worden. Het devies in Antwerpen is dat alle kranen moeten kunnen werken. Het exemplaar in Rotterdam is ook afkomstig uit Antwerpen. De laatste spreker voor de lunch was Gerard Jacobs, voorheen kraanconstructeur bij o.a. KENZ en secretaris van NedSEK, die het levensverhaal van Sir William Fairbairn vertelde. Kranenconstructeurs zijn allen schatplichtig aan deze man. Hij stond aan de wieg van de ijzeren kranen en vormde de link tussen de houten staketsels en de meer elegante ijzeren en later stalen kranen zo als we die heden ten dage kennen.

Na de pauze was het Henne Koster, voorheen kraanconstructeur bij Figeo en nu consultant, die het principe van de door stoomkracht aangedreven kranen uitlegde. Via een aantal plaatjes met fraaie tekeningen werd duidelijk hoe die armen-en-benen-beweging in elkaar steekt en blijkbaar alleen te bedienen als je ijzersterk bent maar ook vakkundig want één klauwkoppeling mis en de last zeilt naar beneden. Vlak bij de zaal stond Stoomkraan 10 van de voormalige scheepswerf Boele Bolnes als levend bewijs en onderbouwing van zijn betoog. Peter van Leen assisteerde daarbij door de computer te bedienen voor het juiste plaatje.

Hierna was het de beurt aan Helmig Kleerebezem, electrotechnisch ingenieur en penningmeester van NedSEK. Hij vertelde over de ontwikkeling van de electrisch aangedreven kranen. Een kolfje naar zijn hand omdat veel electrotechnische apparatuur afkomstig was van HEEMAF uit zijn eigen Tukkerland. Ook Helmig is een gewiekst spreker met hier en daar een flinke grap, veel plaatjes en verhalen. De ontwikkeling vanaf de eerste electrische aangedreven kraantjes in Hamburg en Rotterdam tot de grote containerlosbruggen op Maasvlakte II, werd wel duidelijk.

Vervolgens vertelde Willem Schoonmade, oud Gusto en ook Huisman medewerker, over het grote en zware werk. Zijn verhaal ging over de grote Heavy lift kranen die worden gebruikt in de offshore-industrie. Hij liet de ontwikkeling zien van de zware kranen van enkele honderden tonnen op zgn monohulls tot kranen van duizenden tonnen op de half-afzinkbare platforms.

Als laatste spreker was Wouter van den Bos geëngageerd en nu eigenaar/directeur van SDC Verifier. Wouter vertelde ons uitvoerig van de ontwikkeling van de containerlosbruggen, maar ook de ontwikkeling van de container zelf, van eenvoudige laadkist tot smart-box. Waren de eerste containerkranen nog afgeleid van de grijperlosbruggen, de nieuwste generatie kan tot 4 containers tegelijk behandelen en heeft een zodanige reikwijdte dat de grootste containerschepen van 20.000 TEU's gelost en geladen kunnen worden. Dat gebeurt zonder machinist. De kraandrijver zit tegenwoordig op kantoor in een kalme ruimte, hoeft niet meer de hele dag met zijn hoofd voorover gebogen te zitten om ondertussen heen-en-weer geslingerd te worden, hij bedient de kraan op afstand via de computer en beeldschermen.

De dagvoorzitter sloot af met een slotwoord en bedankte alle lezers en verdere medewerkers die allen beloond werden met een door Helmig verzorgde Twentse krentenwegge.

Na de thee konden de deelnemers in verschillende groepen mee met vrijwilligers van het museum voor een rondleiding, vele deden dat ook, al was het niet echt "technisch" weer, het regende pijpenstelen. Een flink aantal ging reeds aan de borrel en een aantal mensen ging huis- of nog naar kantoor waarts.

In de gesprekken tijdens de borrel bleek wel dat het als een geslaagde dag kon worden beschouwd en er werden complimenten gegeven voor de opbouw van het programma.

Als NedSEK bestuur hebben we na afloop nog even bij de Italiaan een "eenvoudige doch voedzame maaltijd" genuttigd waarbij ook nog even de dag werd besproken. Over het algemeen was men dik tevreden, enkele puntjes daargelaten maar dat ter lering, goed voor herhaling vatbaar.

De lezingen zelf, aangevuld met enige andere artikelen en interviews van echte kranenmensen, zullen worden gepubliceerd in de vorm van een boek "Haal op die hijs!", althans dat is het plan en deelnemers, maar ook andere belangstellenden zullen in de gelegenheid worden gesteld om een exemplaar aan te schaffen.